

Nr 384.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887; given
Stockholms slott den 21 mars 1919.*

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Härigenom förordnas, att 6—11 §§ i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 skola erhålla följande ändrade lydelse samt att i nämnda lag skola införas tre nya paragrafer med beteckning 9 a §, 9 b § och 11 a §, av den lydelse här nedan sägs:

6 §.

Skola parterna var för sig välja skiljemän, och har endera parten skriftligen underrättat motparten om sitt val, vare denne, där ej annorlunda är genom skiljeavtalet bestämt, pliktig att inom fjorton dagar därefter lämna den andra parten skriftlig underrättelse om sitt val av skiljeman.

Part, som lämnat motparten underrättelse om sitt val av skiljeman, må ej utan motpartens medgivande återkalla valet.

7 §.

Har någon, som blivit genom skiljeavtalet utsedd till skiljeman, av sagt sig uppdraget, eller varder han på grund av jäv eller av annan anledning hindrad att fullgöra detsamma, vare i avseende på den tvist, som är ifråga, avtalet förfallet, där ej parterna annorlunda överenskommit.

8 §.

Om skiljeman, som ej är nämnd i skiljeavtalet, avsäger sig uppdraget eller icke deltager i skiljemännens arbete på sätt för dess vederbörliga fortgång kräves, skall, så vida ej skiljeavtalet innehåller annan bestämmelse, skiljeman utses av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt bo och hemvist.

Var skiljemannen utsedd av part, och berodde hans avgång av jäv eller laga förfall, som uppkommit efter valet, välje dock parten själv annan skiljeman i hans ställe.

9 §.

Fullgöres ej vad part, som skall välja skiljeman, i sådant avseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall av andra skiljemän tillkallas, dessa ej förena sig om valet, vare lag, som i 8 § första stycket sägs.

9 a §.

Har skiljeman blivit av andra skiljemän tillkallad eller, i brist av åsämja dem emellan, av överexekutor utsedd, medför annan skiljemans därefter inträffade avgång icke rubbning i förutnämnda skiljemans behörighet.

9 b §.

Skiljeman, som blivit av andra skiljemän tillkallad eller, där dessa ej enats, utsedd av överexekutor, har att bestämma lämplig ort och tid för skiljemännens sammanträde.

10 §.

Har, sedan yrkande om skiljeavtalets tillämpning blivit framställt, part bestritt yrkandet, eller har part, som skolat välja skiljeman, ej fullgjort vad honom i sådant avseende ålegat, och vill motparten, hellre än att vidare påkalla skiljedom i tvisten, sin talan däri vid domstol utföra, må skiljeavtalet ej utgöra hinder för tvistens prövning vid domstol.

11 §.

Parterna äga bestämma viss tid, inom vilken skiljemannaåtgärden skall vara avslutad. Är ej skiljedom meddelad inom sålunda bestämd tid, vare med avseende å den tvist, som överlämnats till skiljemännens prövning, skiljeavtalet förfallet.

Är sådan bestämmelse, som i första punkten avses, ej given, skall skiljedom meddelas inom sex månader, räknade från den dag, då skiljeavtalet slöts, eller, där skiljeavtalet avser framtida tvist eller ej är skriftligen upprättat, från den dag, då dess tillämpning påkallades i den ordning, som i 5 § sägs; dock skall, därest tvist om skiljeavtalets giltighet eller tillämplighet inom nämnda tid varder anhängiggjord vid domstol, tiden för skiljedoms meddelande räknas från den dag, då sådan tvist blivit slutligen avgjord. Överexekutor, som i 9 § sagts, må likväl, när särskilt skäl därtill är, medgiva förlängning av den i detta stycke bestämda tiden, dock icke, utan synnerlig anledning, med mera än sammanlagt sex månader. Skiljeavtalet vare i avseende å den ifrågakomna tvisten förfallet vid den fastställda tidens utgång, där ej dessförinnan antingen meddelats skiljedom eller rörande tvistens förlängning gjorts ansökan, som av överexekutor bifalles.

11 a §.

Beslut över ansökan om utseende av skiljeman eller förlängning av tid för skiljedoms meddelande må av överexekutor icke givas, med mindre sökan-

dens motpart eller, där sökanden är skiljeman, båda parterna lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras; dock vare beslutet utan verkan, där domstol förklarar skiljeavtalet icke hava ägt giltighet eller tillämplighet å den tvist, varom fråga är.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1919, men äger ej utan parternas medgivande tillämpning å skiljeavtal, som slutits före nämnda dag.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 28 februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde riksdagens skrivelse den 8 mars 1918, däruti riksdagen under åberopande av det av riksdagens lagutskott avgivna utlåtandet i ärendet anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning, låta företaga en fullständig revision av lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter att hava redogjort för innehållet i nämnda skrivelse ävensom i lagutskottets åberopade utlåtande, anförde departementschefen:

»I anledning av denna skrivelse har inom justitiedepartementet igångsatts en utredning med syfte att åstadkomma en fullständig omarbetning av gällande skiljemannalag. Denna utredning kan med hänsyn till frågans omfattning icke förväntas fullbordad inom den närmaste tiden.

Då det emellertid, såsom riksdagen framhållit, torde föreligga ett trängande behov att undanröja de möjligheter till obstruktion, vilka lagen erbjuder, har det synts angeläget att undersöka, huruvida detta begränsade ändamål redan nu må kunna tillgodoses genom vissa detaljändringar av nyssnämnda lag.

Redan då proposition med förslag till lag om skiljemän förelåg till behandling vid 1887 års riksdag, ifrågasatte lagutskottet, huruvida icke förslaget lämnade obstruktionen alltför fritt spelrum. Utskottet framhöll, att man genom att överlämna en rättstvist till avgörande av skiljemän huvudsakligen ville och kunde vinna det syfte, att tvisten måtte slitas på ett snabbare sätt än genom dess hänskjutande till domstol. Ville emellertid lagstiftaren säkerställa denna möjlighet, måste han vid avfattandet av lagbestämmelserna tillse, att icke en tredskande part kunde ointetgöra denna fördel och därigenom framkalla den befarade olägenheten av tvistens ytterligare förlängande. Detta skulle kunna ske genom ett sådant användande av lagens formella föreskrifter, att hela det förfarande, som avsåge tvistens avgörande genom skiljemän, bleve fruktlöst och endast skulle komma att fördröja densammas hänskjutande till domstol. Då utskottet icke fann Kungl. Maj:ts förslag helt utesluta möjligheten av sålunda befarad obstruktion, föreslog utskottet vissa ändringar bl. a. i förslagets 7 och 9 §§. Beträffande 7 § biträdde utskottets mening av riksdagen, och paragrafen erhöll den av utskottet föreslagna och för närvarande gällande lydelsen. Förslaget till ändring i 9 §, till vars innebörd jag i det följande vid behandlingen av 9 § andra stycket återkommer, vann däremot icke riksdagens bifall.

Lagutskottet vid 1918 års riksdag har i sitt utlåtande, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, nödgats vitsorda, att erfarenheten efter skiljemannalagens tillkomst besannat de av lagutskottet vid 1887 års riksdag uttalade farhågorna, i det att obstruktionen blivit en synnerligen vanlig företeelse.

Utländsk lagstiftning. Innan jag övergår till frågan om möjligheten att inom ramen för den gällande lagen om skiljemän motverka obstruktionen, torde en kortfattad översikt böra lämnas över de bestämmelser, varmed vissa främmande länders lagstiftning söka förebygga obstruktion mot skiljemannaförfarandet. Här bortses dock från de föreskrifter om skiljemannaförfarande, som kunna finnas i speciallagstiftning och blott avse vissa där angivna fall. Den olika gestaltning de allmänna föreskrifterna erhållit i de särskilda rättssystemen, sammanhänger givetvis i sin mån med förekommande skiljaktigheter i uppfattningen av skiljemannainstitutet i dess helhet. Inom vissa lagstiftningar, exempelvis gällande dansk rätt, kan förfarandet

sägas vara såtillvida hänförligt till den privata rättens område, att skiljedomen tillerkännes samma karaktär som en av parterna eljest företagen privat rättsreglering. Skiljedomen blir sålunda verkställbar först sedan den efter vanlig process blivit fastställd genom domstols dom. I finsk rätt åter tillägges skiljedomen, i likhet med vad fallet är i svensk rätt, en viss omedelbar exekutiv kraft, varigenom densamma efter en av exekutiv myndighet företagen prövning kan verkställas. Den tyska rättens regler om skiljemannaförfarande äga visserligen sin plats i civilprocesslagen, men skiljedomen kan icke verkställas förrän efter prövning av domstol. Enligt den österrikiska processlagstiftningen däremot är skiljedom i verkställighetshänseende likställd med domstols dom, och detsamma gäller även enligt de norska, ännu icke tillämpade processlagarna av den 13 augusti 1915. Det är naturligt, att lagstiftningen uppställer särskilda detaljbestämmelser för skiljemannaförfarandet först i den mån skiljedomen tillerkännes betydelse utöver den vanliga privata rättshandeln. Härefter torde anledningen vara att söka till att dansk lagstiftning saknar föreskrifter, som här kunde vara av intresse.

Inom de flesta här ifrågakommande rättssystemen gäller såsom gemensam regel — vilken i tysk och österrikisk lag samt i berörda norska lagstiftning uttryckligen fastslagits —, att parts underlåtenhet att fullgöra honom åliggande skyldighet att välja skiljeman medför rätt för domstol att i partens ställe företaga valet. I engelsk och fransk lagstiftning hava emellertid, såsom i det följande skall visas, botemedel mot dylik direkt obstruktion sökts på andra vägar.

Vidkommande indirekt obstruktion, d. v. s. den form av obstruktion, som tager sig uttryck genom den av parten valde skiljemannens uppträdande, torde kunna sägas, att den utländska lagstiftningen ej ägnat denna synnerlig uppmärksamhet, detta måhända av det skäl, att något större behov av rättslig reglering på denna punkt ej gjort sig gällande. Den engelska rätten måste dock även här undantagas från detta allmänna omdöme.

Den nyssnämnda *norska* lagstiftningen, enligt vilken skiljenämnden skall tillsättas på samma sätt, som i den svenska lagens 3 § föreskrives, har uppmärksammat den form av skiljemans obstruktion, som tager sig uttryck i att han underlåter att utan giltig grund utföra sitt uppdrag eller otillbörligen uppehåller sakens handläggning eller avgörande. Sådan skiljeman kan av domstol föreläggas att snabbare befordra förfarandet, och kan ytterligare, om detta icke leder till avsett resultat, av domstolen entledigas och förpliktas ersätta uppkommen skada. Enligt särskild bestämmelse äger domstol, då för skiljeman uppkommit

förfall, som kan förmodas bliva långvarigt, att på yrkande av part avgöra, huruvida skiljemannen skall avgå.

Finlands nuvarande lagstiftning om skiljemän innefattar huvudsakligen en reglering av frågan om skiljedoms verkställighet och innehåller intet särskilt stadgande mot obstruktion. I finska lagberedningens år 1909 framlagda förslag till reform av rättegångsväsendet återfinnas däremot några bestämmelser av intresse. Skiljenämndens sammansättning är densamma som enligt svenska lagens 3 §, och även bestämmelsen i sista punkten av 7 § andra stycket av samma lag har i något modifierad form upptagits i förslaget. Att skiljeman lojalt fullgör sina åligganden har man sökt ernå genom föreskrifter därom, att avsägelse av åtaget uppdrag att vara skiljeman fordrar domstols godkännande, och att den omständigheten, att han utan skäl fördröjer sakens handläggning eller avgörande medför, att domstol, på anmälan av part eller skiljeman, äger förelägga skiljemannen vite. I samband därmed har domstolen att utsätta tid, inom vilken skiljedomen skall givas. Någon bestämmelse om viss tid för skiljemannaåtgärdens avslutande har förslaget eljest icke upptagit, utan frågan härom har överlämnats åt parternas avgörande. Har emellertid skiljedom icke meddelats inom den av domstol utsatta eller av parterna avtalade tiden, skall enligt förslaget skiljeavtalet vara förfallet.

Ur den *tyska* lagstiftningen angående skiljemän torde följande regler förtjäna att här anföras. Skiljemännens antal är, där ej parterna annorlunda avtalat, två, en vald av vardera parten. Part äger rätt att påkalla den skiljemans avgång, som obehörigen dröjer med uppfyllandet av sina åligganden. Den ursprungligen valberättigade parten har därvid att välja skiljeman i den avgäendes ställe. Detsamma gäller i det fall, att skiljeman formligen vägrar att fullgöra uppdraget.

Enligt den *österrikiska* rättens stadganden skola i brist av partsavtal skiljemännen utses sålunda, att vardera parten väljer en och de så valde tillkalla en tredje (av lagen betecknad såsom »Obmann»). Den, som åtagit sig skiljemannauppdrag, får endast under företeende av välgrundade skäl draga sig tillbaka. Vägrar skiljeman att fullgöra sina förpliktelser, äger part fordra, att den som utsett honom väljer en annan skiljeman; skiljemans vägran kan ock i likhet med hans obehöriga dröjsmål medföra, att skiljeavtalet häves. En skiljeman, som alls icke eller icke i rätt tid uppfyller den genom uppdragets emottagande åtagna förpliktelsen, är gent emot parterna ansvarig för all genom hans vägran eller dröjsmål uppkommen skada.

Lagbestämmelserna rörande skiljemannaförfarande i *England* äro jämförelsevis utförliga. Till en början gälla väsentligen olika regler allteftersom skiljeavtalet är skriftligen avfattat eller icke. En särskild skiljemannalag finnes sedan år 1889, men avser blott det fall, att skriftligt skiljeavtal föreligger. Eljest äro allmänna rättsregler att tillämpa. Här skall blott beröras skiljemannaförfarandet enligt 1889 års lag. Belysande för det engelska skiljemannainstitutet äro bland annat följande bestämmelser i denna lag. Utöver möjligheten att klandra skiljedomen på grund av fel i förfarandet finnes enligt uttryckligt stadgande rätt att under olika förutsättningar påkalla domstolens ingripande, bland annat i syfte att få den för skiljedoms meddelande utsatta tiden förlängd eller att få tvisten återförvisad till skiljemännen, varjämte dessa kunna åläggas att hänskjuta en för tvisten betydelsefull rättsfråga till domstolens bedömande.

Lagen förutsätter såsom normalfall, att en enda skiljeman skall avgöra tvisten. Om parterna ej kunna enas om valet, har domstol befogenhet att utse skiljemannen. Lagen giver emellertid också bestämmelser för det fall, att två skiljemän skola utses, en av vardera parten. Underlåtenhet å parts sida att välja medför då den påföljden, att efter utgången av en kort frist motpartens skiljeman blir berättigad att döma i saken, som vore han utsedd med båda parternas samtycke. Detta gäller ock, när part underlåtit att företaga fyllnadsval efter skiljeman, som avgått. Framträder åter obstruktion i skiljemannens åtgöranden, föreligga olika utvägar för dess motverkande, allt efter den form obstruktionen tager. Om skiljemannen helt vägrar inlåta sig på förfarandet, inträder skyldighet för den part, som utsett honom, att välja annan i hans ställe, och underlåtenhet härutinnan medför nyss nämnd påföljd. Om skiljemannen ådagalägger försumlighet eller oförstånd vid uppdragets fullgörande kan domstolen entlediga honom. Och även om obstruktionen ej träffas av dessa bestämmelser — i det den exempelvis kommer till synes blott i en alltför ringa arbetsprodukt — anvisar lagen en utväg. Det föreskrives nämligen dels att, när tvist skall avgöras av två skiljemän, dessa äga att utse en så kallad »umpire», dels att under vissa förutsättningar rätten att fälla skiljedom i saken skall övergå från skiljemännen till the umpire. Utseende av umpire kan framtvingas på samma sätt som gäller för utseende av sådan skiljeman, som skall ensam avgöra tvisten, och inträder hans rätt att avgöra tvisten, då den för skiljemannaåtgärdens avslutande ursprungligen bestämda eller senare förlängda tiden utlöper, utan att skiljedom kommit till stånd, eller skiljemännen tidigare meddela, att de icke kunna enas.

Vad *Frankrike* beträffar, intaga därstädes gällande föreskrifter rörande skiljemannaförfarande en särställning i här ifrågavarande avseende. Enligt fransk rätt skall skiljeavtalet för att vara giltigt angiva ej blott tvisteföremålet utan även skiljemännens namn. Lagen förutsätter väl, att i skiljeavtalet kan finnas bestämmelse om fyllnadsval efter skiljeman som avgår, ävensom att, i händelse av oenighet mellan två för tvistens avgörande utsedda skiljemän, parterna kunna hava träffat anstalter för utseende av en tredje skiljeman. Dessa frågor hava dock icke gjorts till föremål för närmare reglering utom för det fall, att skiljemän, som äro av olika mening beträffande skiljedom, bemyndigats att utse en tredje skiljeman men icke kunna enas om dennes person. För sådan händelse skall nämligen skiljemannen utses av domstolens ordförande. Vidare föreskrives, att skiljemännen, sedan förfarandet tagit sin början, icke få undandraga sig uppdragets fullgörande.

Allmän
motivering.

Då jag nu övergår till frågan om de olika utvägar, på vilka man kunde tänka sig i svensk rätt motverka obstruktionen, är det nödvändigt att till en början något beröra de såväl i vårt land som annorstädes förekommande permanenta skiljenämnderna. Dessa hava i regel karaktären av institutioner hos vissa korporationer; här i landet hava skiljenämnder upprättats exempelvis av handelskamrarna. I många fall har man motiverat nämndernas tillkomst därmed, att den gällande skiljemannalagstiftningens bristfälligheter nödvändiggöra inrättande på enskild väg av ett mera tillfredsställande förfarande än det av lagen anvisade. Det torde ock vara obestriddigt, att inom de permanenta skiljenämnderna vissa av de anmärkta bristerna avlägsnats, särskilt möjligheterna till direkt eller indirekt obstruktion. Ett gemensamt drag för ifrågavarande nämnder är nämligen, att parternas rätt att själva utse sina skiljemän kringkurits eller i flertalet fall rent av borttagits, i det valrätten förbehållits vederbörande korporations styrelse, arbetsutskott eller liknande. Korporationen har i allmänhet på förhand för viss tid utsett ett antal till skiljemannabefattningar lämpliga personer, och inom kretsen av denna kår sker valet. Hänskjuta nu parterna avgörandet av tvist till en dylik nämnd, innebär detta ett skiljeavtal, som låter de på nyssberörda sätt tillkomna reglerna för nämndens sammansättning träda i stället för lagens motsvarande stadganden. Dessa skiljenämnder äro närmast avsedda för avgörandet av vissa speciella tvister, exempelvis mellan köpmän i samma bransch.

Att taga dessa nämnders organisation och verksamhet till mönster för det allmänna skiljemannaförfarandet torde åtminstone för närvarande icke kunna komma i fråga. Det spörsmålet inställer sig dock, om icke någon av de tankar, som i dessa nämnder tagit sig uttryck, skulle kunna

upptagas i den allmänna skiljemannalagstiftningen, främst då tanken på upprättandet av särskilda skiljemannakårer. Parterna finge väl själva utöva rätten att välja skiljemän men skulle, där de ej annorlunda överenskommit, vara förpliktade att vid valet hålla sig inom kretsen av de personer, vilka upptagits å särskilda, officiellt fastställda förteckningar. Om uppgörandet av dessa förteckningar föreginges av en omsorgsfull prövning, komme den angivna utvägen givetvis att medföra en ökad grad av trygghet med avseende å skiljemännens opartiskhet; därmed skulle ock förebyggas de fall av obstruktion från skiljemans sida, som ägde grund i hans önskan att gynna den ena parten. Ett realiserande av denna utväg torde emellertid möta stora praktiska svårigheter. Upprättandet av en lista över till skiljemannabefattningar lämpliga personer måste anförtros åt någon myndighet. t. ex. Kungl. Maj:ts befallningshavande för var sitt län. Det skulle dock säkerligen ofta inträffa, att parterna icke funne den sakkunskap, som de för avgörande av deras tvist ansåge önskvärd, representerad bland de å förteckningen hos vederbörande länsstyrelse upptagna personerna. Och över huvud taget måste det ifrågasättas, om parterna i allmänhet — sålunda bortsett från dem som nu anlita permanenta skiljenämnder — skulle finna en anordning sådan som den nu berörda överensstämmande med vad de åsyftat vid skiljeavtalets slutande. Då det ej gärna kan vara lämpligt att åt lagens föreskrifter angående personvalet giva en tvingande karaktär, vore i själva verket föga vunnit med införandet av bestämmelser, vilka icke kunde förväntas i flertalet fall överensstämma med parternas önsknings.

En annan utväg att söka hindra obstruktion vore att i skiljemannalagen införa bestämmelse om befogenhet för domstol att mot skiljeman använda tvångsmedel (vitesföreläggande) för att förmå honom att behörigen fullgöra sina skyldigheter. Skiljemannauppdragets natur är dock sådan, att synnerligen välgrundade betänkligheter inställa sig rörande lämpligheten av dylika stadganden.

När det nu gäller frågan om att i svensk rätt införa särskilda bestämmelser till förhindrande av obstruktion — härvid i första rummet den indirekta obstruktionen —, bör man därför enligt min uppfattning icke följa någon av dessa nu antydda utvägar, utan fastmera anknyta till den grundtanke, varå lagutskottet vid 1887 års riksdag byggde sitt förslag. Från denna utgångspunkt har jag på sin tid, i syfte att vinna en grundval för bedömande av frågan, huruvida detaljbestämmelser i sådan riktning lämpligen kunna infogas i gällande skiljemannalag, låtit inom justitiedepartementet utarbeta ett utkast till lag i ämnet, vilket

jämte därtill fogad promemoria torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll.

Över berörda utkast hava Kungl. Maj:ts befallningshavande av-givit infordrade utlåtanden och därvid i allmänhet tillstyrkt, att de i utkastet föreslagna reglerna lagfästas. I ett flertal yttranden framhålles det starka behovet av särskilda åtgärder i syfte att på lagstiftningens väg undanröja de möjligheter till obstruktion mot skiljemannaförfarandet, som den nuvarande lagstiftningen erbjuder. Icke i något yttrande avstyrkes antagandet av en lag i huvudsaklig överensstämmelse med utkastet; tvärtom framhålla flera befallningshavande, att utkastet synes väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. I ett antal detaljfrågor framställas emellertid vissa erinringar mot de i utkastet föreslagna bestämmelserna. Icke i något yttrande framträder den betänklighet mot förslaget, som ur vissa synpunkter måhända kunde anses äga ett visst fog, nämligen den, att skiljenämndernas kompetens med hänsyn till nu gällande föreskrifter för deras sammansättning stundom vore så pass svag, att det kunde anses oriktigt att alldeles beröva parterna möjligheten att undandraga sig genomförandet av det skiljeavtal, de en gång ingått. I detta avseende vill jag framhålla, att det för parterna icke synes innebära någon obillighet att åtnöjas med ett avgörande av skiljenämnd, om den så kallade tredje skiljemannen utsetts genom överenskommelse mellan de av parterna valde skiljemännen. I detta fall har nämligen den av vardera parten utsedde skiljemannen givetvis haft att jämlikt sitt uppdrag tillse, att den utslagsgivande skiljemannen äger nödiga kvalifikationer för sitt maktpåliggande uppdrag. Däremot kan jag icke dölja, att frågan ställer sig mera tvivelaktig i de fall, då de av parterna valda skiljemännen icke kunnat enas om valet av tredje skiljeman och denne sålunda måste utses av överexekutor. Det kan nämligen icke förnekas, att i åtskilliga fall vederbörande överexekutor till tredje skiljeman slentrianmässigt utsett någon sin tjänsteman utan att undersöka, huruvida denne äger nödiga förutsättningar att med tillbörlig sakkunskap avgöra den tvist, som i det särskilda fallet är i fråga. Det är emellertid min förhoppning, att större omsorg för framtiden kommer att i detta hänseende iakttagas, så att, där offentlig myndighet har att utse tredje skiljeman, därtill i varje särskilt fall måtte komma att utses en person, som fyller de stundom visserligen mycket stora anspråk, vilka böra ställas på den, som har att — ofta nog såsom i realiteten ensamt avgörande skiljedomare — slutgiltigt avgöra en rättstvist. Sedan uppmärksamheten numera fästats å berörda missförhållande torde man ock med fog kunna antaga, att vederbörande överexekutor städse kommer att före utseende

av skiljeman ägna omsorgsfull prövning åt frågan om de kvalifikationer, som för den föreliggande tvistens avgörande skäligen böra fordras av den skiljeman, som överexekutor må hava att utse.

Jag anser mig därför kunna tillstyrka, att i gällande skiljemannalag infogas vissa bestämmelser, avsedda att förhindra obstruktion av direkt eller indirekt natur gentemot skiljemannaförfarandets genomförande. I anledning härav har jag låtit inom justitiedepartementet på grundval av berörda utkast utarbета ett förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen om skiljemän den 28 oktober 1887; och anhåller jag nu att få redogöra för detta lagförslag samt att därvid få i vederbörande särskilda punkter jämväl beröra de viktigare av de erinringar, som framställts gentemot nyssnämnda utkast.

De stadganden, som i gällande lag åsyfta att förhindra obstruktion, återfinnas i 7 och 9 §§, och det är i första hand dessa paragrafer, som beröras av de nu föreslagna ändringarna. I huvudsak äro dessa, som ock av det föregående framgår, riktade mot den form av obstruktion, som framträder genom den av parten valde skiljemannens åtgöranden. Ett undantag härifrån utgör dock den i 9 § första stycket föreslagna ändringen.

*Speciell
motivering*

Enligt detta lagrum, sådant det för närvarande lyder, skall överexekutor i den ort, där endera parten har sitt hemvist, utse skiljeman, då part, som har att välja skiljeman, tredskas att fullgöra valet. I föreliggande lagförslag har ordet »tredskas» ersatts med ordet »uraktlåter». Genom en stundom förekommande tolkning av ordet »tredskas» torde nämligen den part för utseende av skiljeman i visst fall medgivna fristen av fjorton dagar i själva verket förlängas, i det att överexekutor, sedan ansökan om utseende av skiljeman inkommit från motparten, torde låta bero vid ett av parten efter fristens utlöpande företaget val, blott anmälan därom gjorts innan överexekutor meddelar beslut i saken. Ordet »uraktlåter» kan icke giva hemul åt en dylik praxis. Genom underlåtenheten att företaga sitt val före fristens utgång har parten förlorat sin valrätt. Parten erhåller härigenom intresse av att icke fördröja sitt val, och skiljemannaförfarandets början påskyndas.

*9 § första
stycket.*

I det utkast, som legat till grund för lagförslaget, hade ordet »försummar» använts i stället för ordet »uraktlåter». Den nu vidtagna ändringen har föranletts därav, att ordet »försummar» måhända kunde anses förutsätta en underlåtenhet, som från parts sida vore avsiktlig eller hade sin grund i något partens vållande. Den för inträde av överexekutors valrätt avgörande omständigheten bör emellertid vara allenast den, att val inom utsatt tid ej av part förrättats, oavsett skälen till partens ur-

aktlåtenhet. Någon obillighet mot en part, som exempelvis på grund av giltigt förfall varit hindrad att inom rätt tid företaga valet, torde denna regel ej innebära. Den tid, inom vilken det åligger part att förrätta val av skiljeman, löper först från det motparten lämnat meddelande om sitt val av skiljeman. Överexekutor har ock att utöva sin valrätt under beaktande av den parts intresse, för vilken skiljeman skall utses; därjämte skall enligt förslagets 11 a §, till vilken jag i det följande återkommer, överexekutor bereda sagda part tillfälle att yttra sig i ärendet, innan det avgöres.

9 § andra
stycket.

I gällande lag ha de bestämmelser, som avse att hindra den indirekta obstruktionen, sin plats i andra stycket av 7 §. Sedan där i första punkten medgivits part att verkställa ett nyval efter det av parten vald skiljeman avgått, stadgas, att, om den nyvalde skiljemannen skulle avsäga sig uppdraget eller av jäv eller annan anledning vara hindrad att fullgöra detsamma, skiljeman enligt 9 § skall utses av överexekutor. Denna bestämmelse lämnar i två hänseenden möjlighet öppen för obstruktion, nämligen å ena sidan därigenom, att behörigheten och skyldigheten för överexekutor att i parts ställe utse skiljeman hava till förutsättning skiljemans avsägelse eller för honom föreliggande jäv eller annat hinder, å andra sidan därigenom, att part äger rätt att företaga ett nyval i varje fall, då den av parten först valde skiljemannen avgår. I förstnämnda hänseende är att märka, att uttrycket »avsäger sig uppdraget eller av jäv eller annan anledning är hindrad att fullgöra detsamma» ingalunda inbegriper alla de fall, då skiljeman underlåter att fullgöra vad på honom ankommer för att få saken bragt till slut. En av de mest i ögonen fallande formerna för obstruktion är den, att skiljeman utebliver från sammanträde. Såsom redan vid 1887 års riksdag anmärktes, ligger detta sätt att omintetgöra skiljeavtalets verkningar mycket nära till hands för en skiljeman, som är villig att tjänstgöra såsom verktyg för en parts önskemål i sådan riktning. Kungl. Maj:ts förslag till sagda riksdag hade icke inlåtit sig på frågan, huru obstruktion i sådan form borde stävjas, men riksdagens lagutskott föreslog den bestämmelsen, att skiljemans upprepade underlåtenhet att inställa sig vid skiljenämndens sammanträde skulle medföra behörighet för överexekutor att utse annan skiljeman. Detta ändringsförslag vann emellertid icke riksdagens bifall, och den lucka, som i denna punkt uppmärksammats, blev fortfarande öppen.

Mot lagutskottets förslag synes ock den anmärkningen kunna göras, att det tog sikte blott på en enda, låt vara särskilt nära till hands liggande form för obstruktion. Att deltaga i tvistens avgörande innebär

naturligen något mera än att, som lagutskottet vid 1887 års riksdag uttryckte saken, inställa sig vid sammanträde. Skiljemannen måste ock övervara sammanträdet och deltaga i omröstningen till dom. Uraktlåtenhet härutinnan träffades icke av den föreslagna bestämmelsen, blott skiljemannen kommit tillstädes vid sammanträdet början.

För genomförande av en mot obstruktionen riktad effektiv lagändring stadgas i föreliggande förslag 9 § andra stycket såsom huvudregel, att överexekutors valrätt inträder, då av part eller av överexekutor utsedd skiljeman avsäger sig uppdraget eller eljest uraktlåter att vederbörligen deltaga i skiljemännens arbete. Med sistnämnda uttryck avses den verksamhet, som från skiljemans sida över huvud taget erfordras för att saken skall kunna bringas till avgörande. Förslagets innebörd är den, att överexekutors valrätt under de givna förutsättningarna inträder omedelbart, d. v. s. utan att parten har rätt att själv företaga något nyval. Blott under särskilda omständigheter har undantag härifrån medgivits genom den i paragrafens sista del gjorda hänvisningen till 7 § andra stycket. Som nedan närmare skall utvecklas är här fråga om fall, där skiljemannens uraktlåtenhet att vederbörligen deltaga i skiljemännens arbete beror av omständigheter, över vilka han icke själv kunnat råda.

Ordalydelsen av 9 § andra stycket överensstämmer med förut berörda utkast. Vissa befallningshavande hava framställt erinringar däremot. Stadgandet kunde förmenas avse blott de fall, då uraktlåtenheten från skiljemannens sida vore avsiktlig. En av befallningshavandena synes hava funnit denna tolkning nödvändig och har samtidigt framhållit såsom en brist, att stycket i sin nuvarande avfattning hänför de i 7 § andra stycket angivna fallen såsom specialfall under 9 § andra stycket. Emellertid finner denna omständighet enligt min mening sin förklaring just däri, att sistnämnda stadgande i förslaget även avser de fall, då uraktlåtenheten icke kan läggas skiljemannen till last.

I 9 § andra stycket nämnes skiljeman, utsedd av part eller av överexekutor, men däremot icke skiljeman, tillkallad av andra skiljemän. Då de av parterna utsedda skiljemännen enat sig om valet av tredje skiljeman, torde nämligen däri få anses ligga en borgen för att en sådan obstruktion, som denna bestämmelse vill träffa, icke behöver befaras från den sålunda valde skiljemannens sida. I ett över utkastet avgivet yttrande har väl såsom en möjlighet framhållits, att även en av andra skiljemän utsedd skiljeman kunde förhåla saken genom uraktlåtenhet att deltaga i skiljemännens arbete, men fallet torde, som ock i yttrandet medgivits, vara ovanligt. Skulle emellertid skiljemannen avgå, förblir den i sakens natur liggande regeln tillämplig, att rätten till ny-

val stannar hos de valberättigade skiljemännen. Endast försåvitt dessa icke kunna enas, övergår valrätten, enligt 9 § första stycket, till över-exekutor.

7 § andra
stycket.

Enligt bestämmelsen i nu gällande 7 § andra stycket äger part i varje fall företaga nyval en gång, där av parten vald skiljeman avsäger sig uppdraget eller av jäv eller annan anledning blir hindrad att fullgöra detsamma. Skiljemannen kan sålunda vid åtskilliga sammanträden deltaga i skiljemännens förhandlingar för att, då förfarandet närmar sig sitt slut, avsäga sig uppdraget. Vederbörande part har då rätt att utse hans ersättare och kan därvid till ny skiljeman välja en person, som i likhet med den avgångne är beredd att vid en för tidens förhållande lämplig tidpunkt avgå. Det är uppenbarligen nödvändigt att förändra förutsättningarna för parts rätt att företaga nyval efter avgående skiljeman. Denna rätt har därför i förslaget inskränkts till sådana fall, då all anledning finnes för antagandet, att obstruktionsuppsåt icke vid valet föreläggat. Enligt förslaget 7 § andra stycket har part sålunda tillerkänts rätt att välja ny skiljeman endast i stället för sådan, för vilken efter valet uppkommit jäv eller laga förfall, som hindrar honom att fullgöra uppdraget. Denna regel gäller dock endast första gången sådan händelse inträffar.

Enligt utkastet skulle part äga att välja ny skiljeman i den först utseddes ställe, då det för denne uppkommande hindret utgjordes av jäv eller laga förfall, som blivit parten veterligt först efter valet. I flera yttranden ha emellertid anmärkningar framställts mot ett sådant stadgande under framhållande av svårigheten att förebringa utredning angående den tid, då jäv eller laga förfall blivit part veterligt. Det har i samband därmed uttalats, att den part, som ägde rätt att utse skiljeman, också borde före valet övertyga sig om, att denne icke är jävig eller förhindrad på grund av laga förfall. Om skiljemannen sedermera befundes hava vid tiden för valet varit jävig eller hindrad av laga förfall, borde parten följaktligen icke under några omständigheter kunna påfordra att få välja efterträdare åt honom. De mot utkastet i denna del anförda skälen synas mig välgrundade, och rätten för part att välja ny skiljeman har därför i förslaget inskränkts till de fall, där jäv eller laga förfall för skiljemannen uppkommit först efter valet.

Det föreslagna stadgandet överensstämmer i det avseendet med gällande rätt, att part under de angivna förutsättningarna blott en gång äger att företaga nyval av skiljeman. Väl är det sant, att denna begränsning i partens valrätt stundom kan framstå såsom godtycklig. En ändring av nu gällande bestämmelser därhän, att parts rätt att företaga

omval av skiljeman för vissa fall utsträcktes till upprepade fall av skiljemans avgång, vore dock föga förenlig med förslaget syfte.

Det i förslaget använda uttrycket »första gången sådant inträffar» kunde måhända i det fall giva anledning till tvekan, att part har att utse flere skiljemän, och jäv eller laga förfall uppkommer först för den ene och därefter för den andre av dessa. Det synes emellertid vara en naturlig följd av stadgandets läggning, att uttrycket »första gången sådant inträffar» avser var och en av de ursprungligen valda skiljemännen, och att således parten kan komma i tillfälle att för envar av dessa välja ersättare en gång.

Förutsättningen för tillämpning av den i 9 § andra stycket givna regeln är, att skiljeman avsäger sig uppdraget eller eljest underlåter att vederbörligen deltaga i skiljemännens arbete. Ett av de närmast till hands liggande fallen för sådan uraktlätenhet är, såsom påpekats, att skiljemannen underlåter att tillstädeskomma vid skiljemännens sammanträde. För att emellertid bereda möjlighet att fastslå, huruvida en sådan underlåtenhet föreligger, har i 9 b § föreskrivits, att den s. k. tredje skiljemannen, under skäligen iakttagande av vad för övriga skiljemän kan finnas lämpligt, har att bestämma ort och tid för skiljemännens sammanträde. Delgivningsbevis rörande kallelsen ävensom intyg, som övriga skiljemän, särskilt då tredje skiljemannen, utfärda rörande vad vid sammanträde tilldragit sig, synas kunna utgöra tillräckligt material för den prövning, som bör föregå överexekutors val av skiljeman enligt 9 § andra stycket. Att tillmäta dylika intyg bevisvärde torde så mycket mindre kunna möta betänklighet, som enligt 13 § intyg av skiljemän, att annan skiljeman deltagit i tvistens avgörande, för visst fall tillagts avgörande betydelse för frågan om skiljedomens giltighet. Saknas skiljemans underskrift å skiljedomen, medför nämligen detta icke skiljedomens ogiltighet, därest övriga skiljemän därå teckna intyg av nyssnämnda innehåll.

9 b §.

Det förtjänar erinras därom, att lagutskottet vid 1887 års riksdag jämväl föreslog en ny paragraf med samma syfte som föreliggande 9 b §. Där tillerkändes den tredje skiljemannen likaledes rätt att kalla till sammanträde, men tillfogades, att kallelse skulle bevisligen delgivas de övriga skiljemännen minst 14 dagar före sammanträdet. En dylik föreskrift har icke synt mig erforderlig eller ens lämplig, utan har det överlämnats till överexekutors fria prövning att avgöra, om kallelse skett i så god tid, att skiljeman skäligen bort efterkomma densamma.

Förslaget 9 b § avviker i redaktionellt hänseende i någon mån från motsvarande stadgande i utkastet.

11 §.

Särskild uppmärksamhet har i förslaget ägnats åt de i gällande skiljemannalags 11 § givna reglerna angående den tid, inom vilken skiljemannaåtgärd skall vara avslutad. Då parterna ej själva bestämt viss tid härför, skall enligt dessa regler skiljedom meddelas inom en tid av sex månader. Om skiljedom icke meddelats inom denna tid, är skiljeavtalet förfallet.

Regeln om en dylik från början fastställd, för alla fall enhetlig slutpunkt för skiljemannaförfarandet torde i själva verket utgöra en av de viktigaste grunderna till de ofta förekommande försöken till obstruktion. Å andra sidan måste det fasthållas, att bestämmelsen om viss begränsad tid, inom vilken förfarandet skall vara avslutat, har sitt stora värde som en borgen för att avgörandet icke av skiljemännen förhalas. Enligt förslaget har därför visserligen den fastställda fristen av sex månader bibehållits i de fall, där parterna ej annorlunda avtalat, men icke längre såsom en gång för alla fixerad. Överexekutor äger tvärtom att, när särskilt skäl därtill finnes, medgiva förlängning av tiden intill sex månader utöver den ursprungligen gällande. Föreligger synnerlig anledning, kan tiden till och med ytterligare förlängas.

I yttrande från en av Kungl. Maj:ts befallningshavande ha framställts betänkligheter mot det föreslagna stadgandet. Dessa betänkligheter gälla icke själva principen, att förlängning av tiden under vissa förhållanden bör kunna meddelas. Men då förhandenvaron av synnerlig anledning skulle berättiga till uppskov utöver sex månader, kunde detta återverka därhän, att förlängning med intill sex månader komme att beviljas på ganska svaga grunder.

En dylik tolkning av stadgandets innebörd står givetvis icke i överensstämmelse med dess verkliga mening. Förlängning av tiden bör medgivas blott när sakens omfattning eller från endera partens sida direkt eller indirekt framträdande obstruktionstendenser giva anledning därtill. För att ytterligare framhäva nödvändigheten av en ingående prövning, innan begärd förlängning medgives, har det i förenämnda utkast använda uttrycket: »när skäl därtill äro» i förslaget förstärkts till: »när särskilt skäl därtill är». Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att överexekutor icke lämpligen bör redan från början bevilja förlängning av tidsfristen med sex månader utan, allt efter sakens beskaffenhet, med en kortare tid med rätt för vederbörande att före den sålunda förlängda tidens utgång göra ansökan om ny förlängning. Sedan tiden förlängts med tillhoppa sex månader, får endast vid »synnerlig anledning» ett ytterligare förlängande beviljas. Att över huvud taget medgiva möjligheten av en sådan ytterligare förlängning synes vara befogat med hänsyn därtill,

att i en särskilt vidlyftig sak en part måhända kunde frestas att söka förhåla tiden ända till dess jämväl gränsen för möjligheten av förlängning uppnåddes. Med hänsyn härtill torde en föreskrift om ett ovillkorligen gällande maximum för förlängningen, varom berörda befallningshavande hemställt, vara ägnad att motverka det med lagändringen avsedda ändamålet.

Samma befallningshavande har ock givit uttryck åt den uppfattningen, att de i denna paragraf föreslagna nya bestämmelserna vore ofullständiga. De avsåge nämligen icke de fall, då parterna själva avtalat om tidsfristens längd, ehuru behovet av en förlängning av fristen även här kunde inställa sig. Gent emot denna erinran måste dock framhållas, att alla förutberörda, i lagen föreslagna ändringar blott avse att utfylla ett parternas eget avtal rörande det ämne, som är i fråga. Uttrycklig överenskommelse från parternas sida sätter lagens föreskrift i dessa delar ur kraft. En bestämmelse, som gäve överexekutor rätt att göra ändring i vad parterna avtalat om tidsfristens längd, skulle innebära ett oberättigat ingrepp i parternas avtalsfrihet.

Den berörda skillnaden mellan de fall, då parterna överenskommit om viss tid för skiljedoms meddelande, och då så ej är fallet, har i föreliggande förslag givit anledning till ytterligare en ändring. Enligt gällande lag förfaller skiljeavtalet, om ej skiljedom meddelats inom den av parterna bestämda eller av lagen föreskrivna tidsfristen. Detta stadgande har oförändrat bibehållits blott i vad rör av parterna avtalad tid. Är däremot fråga om den i lagen stadgade tiden, måste förutsättningarna för skiljeavtalets förfallande jämkas. Har nämligen före den ursprungligen gällande eller efter förlängning fastställda tidens utgång part gjort ansökan om förlängning av tiden, och är ansökningen, då förutnämnda tid utlöper, ännu ej avgjord, bör skiljeavtalet ej betraktas såsom förfallet, förrän det blivit klart, att förlängning icke medgives. Bestämmelsen i 11 § har därför förtydligats därhän, att skiljeavtalet skall vara förfallet, om ej före den tidpunkt, som dittills utgjort tidsfristens gräns, skiljedom meddelats eller rörande tidens förlängning ingivits ansökan, som av överexekutor bifalles. Avslås ansökningen, skall avtalet anses hava förfallit vid den tidpunkt, då den förut fastställda tiden utlöpte.

Att överexekutor ej äger att, sedan skiljeavtalet förfallit, förlänga tiden för skiljedoms meddelande och därmed återuppliva skiljeavtalets kraft, exempelvis på grund av en efter tidens utgång ingiven ansökan, ligger i sakens natur.

I samband med de bestämmelser mot obstruktion, för vilka jag nu

redogjort, har det syntts lämpligt att såsom 9 a § upptaga ett särskilt stadgande, avsett att förhindra en tolkning av lagens innebörd, som i viss mån kunde motverka vad man med förutnämnda bestämmelser velat vinna. Gällande föreskrifter synas nämligen icke utesluta den uppfattningen, att, sedan tredje skiljemannen utsetts, hans behörighet skulle vara beroende av att de skiljemän alltjämt kvarstode, som ursprungligen varit valberättigade. En sådan tolkning har i föreliggande paragraf avisats, och en obstruerande skiljemans avlägsnande kommer sålunda icke att medföra några förändringar i skiljenämndens sammansättning i övrigt.

11 a §.

För det fall att överexekutor enligt 11 § andra stycket medgivit förlängning av tiden för skiljedoms meddelande, innehåller merberörda utkast, i överensstämmelse med stadgandets syfte, den föreskrift, att överexekutors beslut icke skall kunna överklagas. Härutöver äger föreliggande lagförslag jämväl den av praktiska grunder motiverade innebörd, att icke heller beslut, varigenom ansökan om förlängning av tiden avslagits, skall kunna göras till föremål för klagan. Bestämmelse i dessa hänseenden har upptagits i 11 a §, dit jämväl föreskriften i 9 § andra stycket av gällande lag överflyttats.

I förevarande paragraf har härjämte införts föreskrift därom, att överexekutors beslut i fråga om utseende av skiljeman eller förlängning av tid för skiljemannaåtgärdens avslutande icke bör meddelas, förrän part, som ej gjort ansökningen, lämnats tillfälle att avgiva yttrande i ärendet. Grunden till den föreslagna bestämmelsen är följande. Enligt 9 och 11 §§ tillkommer rätten att avgöra ärenden angående utseende av skiljeman eller förlängande av tid överexekutor i den ort, där endera parten har sitt bo och hemvist. I yttranden över det utkast, på vars grundval föreliggande förslag utarbetats, hava några av Kungl. Maj:ts befallningshavande påvisat, att avsevärda olägenheter kunna följa av dessa bestämmelser. Ofta bliva härigenom två skilda överexekutorer lika behöriga att handlägga samma ärende. Vid tillämpning av nu gällande bestämmelser i detta avseende, vilka icke direkt rubbas av förslaget, har det också inträffat, att såsom tredje skiljeman två skilda personer blivt tillsatta av olika överexekutorer. Enligt de föreslagna bestämmelserna komme möjligheten att påkalla överexekutors ingripande att ytterligare utvidgas, och härmed skulle möjligheten av dylika stridiga beslut ökas. Att fullständigt avlägsna de svårigheter, som här onekligen kunna uppstå, torde emellertid kräva genomgripande ändringar i lagen. För det stora flertalet fall kan dock en tillfredsställande ordning vinnas på en lättare framkomlig väg, nämligen genom att lagfästa det åtminstone av några överexekutorer redan nu i dessa ärenden tillämpade kommunika-

tionsförfarandet. Då härvid den part, som ej är sökande, får tillfälle att yttra sig i saken, lärer han, om han å sin sida redan vänt sig till annan överexekutor, ej underlåta att lämna upplysning härom. Skulle på detta sätt framkomma, att frågan verkligen är hänskjuten jämväl till en annan överexekutors prövning, torde avgörandet få anses böra tillkomma den överexekutor, till vilken ansökning först ingivits.

I ett över utkastet avgivet yttrande uttalas, att den överexekutor, som en gång haft att avgöra fråga rörande ett visst skiljemannaförfarande, därefter borde vara ensam behörig att upptaga även de övriga frågor, som framdeles kunde uppkomma för reglering av samma förfarande. Då emellertid en sådan bestämmelse skulle kunna giva upphov till invändningar mot överexekutors behörighet och därigenom fördröja förfarandets gång, har något stadgande av sådan innebörd icke upptagits i förslaget.

Frågan, huruvida behörigheten att hos överexekutor göra hemställan om utseende av skiljeman eller om förlängning av tid tillkommer allenast part eller jämväl skiljeman, bör icke av lagen lämnas oklar. Praktiska skäl synas tala för att icke blott part utan även skiljeman bör äga befogenhet att göra ansökan om förlängning av tid. Det torde ock någon gång kunna vara av gagn, att skiljeman har rätt att hemställa om utseende av skiljeman, liksom det ej torde möta några betänkligheter att medgiva honom rätt härtill, blott parterna beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen. I överensstämmelse härmed har det nya stadgandet i första stycket av 11 a § avfattats.

Tvenne Kungl. Maj:ts befallningshavande hava framställt det önskemål, att de föreslagna ändringarna erhöles tillämplighet jämväl å skiljeavtal, som ingåtts före den för ikraftträdandet utsatta dagen. Då skiljeavtal ofta slötes i syfte att tillämpas under en följd av år, komme de nya bestämmelserna eljest icke att vinna tillämpning på vissa i framtiden förekommande skiljemannaförfaranden. De nya bestämmelserna skulle dock i grunden endast medföra, att åt skiljeavtal gäves den rättsverkan, som vid deras avslutande varit avsedd.

Häremot måste emellertid invändas, att ett skiljeavtal, slutet under hänvisning till gällande skiljemannalag, äger ett annat innehåll än de nya bestämmelserna skulle föranleda. Sålunda blir exempelvis partens rätt att företaga nyval av skiljeman inskränkt, och tiden för skiljedoms meddelande kan bliva en annan än förut avsedda sex månader. Redan detta torde vara skäl nog att ej i strid mot allmänna grundsatser giva de nya bestämmelserna retroaktiv kraft.»

Föredraganden uppläste härefter det upprättade förslaget till lag

*Övergångs-
bestämmel-
serna.*

om ändringar i och tillägg till lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 och hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.

Förslag

till

Lag

om ändringar i och tillägg till lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

Häri genom förordnas, att 7, 9 och 11 §§ i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 skola erhålla följande ändrade lydelse samt att i nämnda lag skola införas tre nya paragrafer med beteckning 9 a §, 9 b § och 11 a §, av den lydelse här nedan sägs:

7 §.

Har någon, som blivit genom skiljeavtalet utsedd till skiljeman, av sagt sig uppdraget, eller varder han på grund av jäv eller av annan anledning hindrad att fullgöra detsamma, vare i avseende på den tvist, som är i fråga, avtalet förfallet, där ej parterna annorlunda överenskommit.

Om för skiljeman, som eljest blivit av part utsedd, efter valet uppkommer jäv eller laga förfall, som hindrar honom att fullgöra uppdraget, välje parten, första gången sådant inträffar, annan skiljeman i hans ställe, och gälle om sådant val i tillämpliga delar vad i 6 § är stadgat.

9 §.

Uraktlåter part, som skall välja skiljeman, att fullgöra vad honom i sådant avseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall av andra skiljemän tillkallas, dessa ej förena sig om valet, skall, så vida ej skiljeavtalet innehåller annan bestämmelse, skiljeman utses av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt bo och hemvist.

Lag samma vare, då av endera parten eller av överexekutor utsedd skiljeman avsäger sig uppdraget eller eljest uraktlåter att vederbörligen deltaga i skiljemännens arbete samt sådant fall ej är för handen, att parten enligt 7 § andra stycket har att välja ny skiljeman.

9 a §.

Har skiljeman blivit av andra skiljemän tillkallad eller, i brist av åsämja dem emellan, av överexekutor utsedd, medför annan skiljemans därefter inträffade avgång icke rubbning i förutnämnda skiljemans behörighet.

9 b §.

Skiljeman, som blivit av andra skiljemän tillkallad eller, i brist av åsämja dem emellan, utsetts av överexekutor, har att, under skäligt iakttagande av vad för övriga skiljemän kan finnas lämpligt, bestämma ort och tid för skiljemännens sammanträde.

11 §.

Parterna äga bestämma viss tid, inom vilken skiljemannaåtgärden skall vara avslutad. Är ej skiljedom meddelad inom sålunda bestämd tid, vare med avseende å den tvist, som överlämnats till skiljemännens prövning, skiljeavtalet förfallet.

Är sådan bestämmelse, som i första punkten avses, ej given, skall skiljedom meddelas inom sex månader, räknade från den dag, då skiljeavtalet slöts, eller, där skiljeavtalet avser framtida tvist eller ej är skriftligen upprättat, från den dag, då dess tillämpning påkallades i den ordning som i 5 § sägs; dock skall, därest tvist om skiljeavtalets giltighet eller tillämplighet inom nämnda tid varder anhängiggjord vid domstol, tiden för skiljedoms meddelande räknas från den dag, då sådan tvist blivit slutligen avgjord. Överexekutor, som i 9 § sagts, må likväl, när särskilt skäl därtill är, medgiva förlängning av den i detta stycke bestämda tiden, dock icke, utan synnerlig anledning, med mera än sammanlagt sex månader. Skiljeavtalet vare i avseende å den ifrågakomma tvisten förfallet vid den fastställda tidens utgång, där ej dessförinnan antingen meddelats skiljedom eller rörande tvistens förlängning gjorts ansökan, som av överexekutor bifalles.

11 a §.

Beslut över ansökan om utseende av skiljeman eller förlängning av tid för skiljedoms meddelande må av överexekutor icke meddelas, med mindre sökandens motpart eller, där sökanden är skiljeman, båda parterna lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras; dock vare beslutet utan verkan, där domstol förklarar skiljeavtalet icke hava ägt giltighet eller tillämplighet å den tvist, varom fråga är.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1919, men äger ej utan parternas medgivande tillämpning å skiljeavtal, som slutits före nämnda dag.

Bilaga.

Utkast

till

Lag om ändringar i och tillägg till lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

7 §.

Har någon, som blivit genom skiljeavtalet utsedd till skiljeman, av sagt sig uppdraget, eller varder han på grund av jäv eller av annan anledning hindrad att fullgöra detsamma, vare i avseende på den tvist, som är i fråga, avtalet förfallet, där ej parterna annorlunda överenskommit.

Om skiljeman, som eljest blivit av part utsedd, på grund av jäv eller laga förfall, som blivit parten vederbörligt först efter valet, varder hindrad att fullgöra uppdraget, välje parten, första gången sådant inträffar, annan skiljeman i hans ställe, och gälle om sådant val i tillämpliga delar vad i 6 § är stadgat.

9 §.

Försummar part, som skall välja skiljeman, att fullgöra vad honom i sådant avseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall av andra skiljemän tillkallas, dessa ej förena sig om valet, skall, så vida ej skiljeavtalet innehåller annan bestämmelse, skiljeman utses av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt bo och hemvist.

Lag samma vare, då av endera parten eller av överexekutor utsedd skiljeman avsäger sig uppdraget eller eljest uraktlåter att vederbörligen deltaga i skiljemännens arbete samt sådant fall ej är för handen, att parten enligt 7 § andra stycket har att välja ny skiljeman.

9 a §.

Har skiljeman, som skall av andra skiljemän tillkallas, blivit i vederbörlig ordning av dem vald eller har, där enighet om valet icke vunnits, skiljeman blivit av överexekutor utsedd, medför annan skiljemans därefter inträffade avgång icke rubbning i förutnämnda skiljemans behörighet.

9 b §.

Där en skiljeman blivit av andra skiljemän tillkallad, har den förre eller den som av överexekutor blivit för honom utsedd att, under skäligt iakttagande av vad för övriga skiljemän kan finnas lämpligt, bestämma ort och tid för skiljemännens sammanträde.

11 §.

Parterna äga bestämma viss tid, inom vilken skiljemannaåtgärden skall vara avslutad.

Är sådan bestämmelse ej given, skall skiljedom meddelas inom sex månader, räknade från den dag, då skiljeavtalet slöts, eller, där skiljeavtalet avser framtida tvist eller ej är skriftligen upprättat, från den dag, då dess tillämpning påkallades i den ordning som i 5 § sägs; dock skall, därest tvist om skiljeavtalets giltighet eller tillämplighet inom nämnda tid varder anhängiggjord vid domstol, tiden för skiljedoms meddelande räknas från den dag, då sådan tvist blivit slutligen avgjord. Överexekutor, som i 9 § sagts, må likväl, när skäl därtill äro, medgiva förlängning av den i detta stycke bestämda tiden, dock icke, utan synnerlig anledning, med mera än sammanlagt sex månader. Förlängning av tiden må ej medgivas, med mindre ansökan härom gjorts före utgången av den för skiljemannaåtgärdens avslutande dittills gällande tiden.

Är ej skiljedom meddelad inom tid, bestämd som ovan för varje fall sägs, vare i avseende på den tvist, som överlämnats till skiljemännens prövning, skiljeavtalet förfallet.

11 a §.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller tid för skiljedoms meddelande förlängd, må klagan ej föras; dock vare

beslutet utan verkan, där domstol förklarar skiljeavtalet icke hava ägt giltighet eller tillämplighet å den tvist, varom fråga är.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1919, men äger ej utan parternas medgivande tillämpning å skiljeavtal, som slutits före nämnda dag.

P. M.

Riksdagen har i skrivelse den 8 mars 1918 (n:r 55) anhållit, att Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning, täcktes låta företaga en fullständig revision av lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Då det arbete på en fullständig revision av ifrågavarande lag, som i anledning av nämnda riksdagsskrivelse igångsatts inom justitiedepartementet, icke kan fullbordas under närmaste tiden, har inom justitiedepartementets lagavdelning för eventuellt framläggande redan till 1919 års riksdag utarbetats förestående utkast till lag om ändring i vissa delar av lagen om skiljemän. Detta utkast åsyftar att avlägsna de av lagen öppnade möjligheter till obstruktion, vilkas undanröjande av riksdagen framhållits såsom ett synnerligen trängande behov. Utkastets huvudsakliga innebörd är i korthet följande.

De stadganden, som i gällande skiljemannalag åsyfta att förhindra obstruktion från parts sida (vare sig direkt eller genom medverkan av den av parten valde skiljemannen), återfinnas i 7 och 9 §§. Det är dessa stadganden, som i praktiken befunnits otillfredsställande. Sålunda visar det sig exempelvis stundom omöjligt att få en skiljeman ersatt med annan oaktat han uraktlåter att vederbörligen deltaga i tvistens avgörande. Och om en av part utsedd skiljeman avgår, äger parten att företaga ett nytt val av skiljeman, även om det första valet tydligen skett endast i avsikt att genom en avsägelse och den med ett nytt val förenade tidsutdräkten förhala tiden. För den part, som vill undandraga sig skiljemannaförfarandet, möter det, enligt vad erfarenheten givit vid handen, i regel icke några oöverstigligen svårigheter att förhala tiden så länge, att han når sitt syfte, i det att skiljeavtalet förfaller, därest icke skiljedom meddelats inom viss tid, som i 11 § bestämts till sex månader, för så vitt icke parterna överenskommit om annan tid.

I utkastet stadgas däremot, att ny skiljeman skall utses av överexekutor, såväl då av endera parten utsedd skiljeman uraktlåter att veder-

börligen deltaga i skiljemännens arbete, som då han avsäger sig uppdraget (9 § andra stycket). Möjlighet har sålunda beretts att få en obstruerande skiljeman avlägsnad, varjämte parten berövats den obstruktionsmöjlighet han ägt i rätten att företaga ett nyval av skiljeman. Häri ligger givetvis en uppfordran att i eget intresse till skiljeman utse en person, som lojalt medverkar till skiljemannaförfarandet. Blott i det fall, att av parten utsedd skiljeman blir hindrad att deltaga i skiljemännens arbete på grund av jäv eller laga förfall, som blivit parten vederligt efter valet, äger parten enligt utkastet rätt att ännu en gång utse skiljeman (7 § andra stycket). I detta fall, då obstruktionssyfte icke kan antagas föreligga, synes anledning icke finnas att omedelbart fråntaga parten hans valrätt.

I samband med stadgandet i 9 § andra stycket står den i första stycket av samma § vidtagna ändringen, varigenom ordet »tredskas» ersatts med ordet »försummar». Genom gängse tolkning av uttrycket »tredskas» torde den part i visst fall meddelade fristen av fjorton dagar för utseende av skiljeman i själva verket förlängas, i det att överexekutor, sedan ansökan om utseende av skiljeman inkommit från motparten, torde låta bero vid ett av parten därefter, ehuru före överexekutors beslut, anmält val av skiljeman. Genom utkastets ordalydelse åter anges, att parten genom sin försummelse att inom fjorton dagar anmäla sitt val av skiljeman förlorat sin valrätt; härigenom erhåller vederbörande part ett intresse att icke fördröja sitt val, och skiljemannaförfarandets början påskyndas.

För att underlätta överexekutors prövning av frågan, huruvida skiljeman underlåtit att fullgöra vad honom åligger, i första hand att tillstädeskomma vid skiljemännens sammanträden, har i 9 b § införts den föreskriften, att den s. k. tredje skiljemannen har att utfärda kallelse till sammanträde. Delgivningsbevis rörande kallelse och de intyg, som de icke obstruerande skiljemännen, särskilt då tredje skiljeman, utfärda om vad vid sammanträde tilldragit sig, synas böra utgöra ett tillfredsställande material för överexekutors bedömning av frågan, huruvida någon av skiljemännen uraktlåtit att vederbörligen deltaga i tvistens prövning och avgörande.

Trots redan angivna bestämmelser är det emellertid måhända icke uteslutet, att särskilt vid mera omfattande tvister obstruktion skulle kunna bedrivas därhän, att den i gällande lag fastställda fristen för skiljemannaåtgärdens avslutande förflöte utan att skiljedom kunnat meddelas. I syfte att ytterligare förminska möjligheten till obstruktion stadgas därför i utkastets 11 § andra stycket, att överexekutor, när skäl därtill äro, må

medgiva förlängning av den för skiljemannaförfarandets avslutande gällande tiden, dock icke, utan synnerlig anledning, med mera än sammanlagt högst sex månader. De skäl till tidens förlängning, som härvid avses att vinna beaktande, äro — förutom i sakens omfattning — framför allt att söka i framträdande obstruktionstendenser. Det torde kunna antagas, att genom den elasticitet, förfarandet härmed beredes, obstruktionens ändamål skall förhindras och intresset att obstruera bortfalla.

Därest överexekutor enligt 11 § andra stycket medgivit förlängning av tiden för skiljedoms meddelande, överensstämmer det med stadgandets syfte, att överexekutors beslut icke skall kunna överklagas. Bestämmelse härom har upptagits i 11 a §, dit jämväl föreskriften i 9 § andra stycket av gällande lag överflyttats.

Slutligen har i utkastets 9 a § upptagits ett särskilt stadgande, avsett att förhindra en tolkning av lagens innebörd, som kunde underlätta obstruktion. Gällande bestämmelser synas nämligen icke utesluta den uppfattningen, att, sedan tredje skiljemaunen utsetts, hans behörighet skulle vara beroende av att de skiljemän alltjämt kvarstode, som ursprungligen varit valberättigade.

---

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den
11 mars 1919.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 februari 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen onförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändringar i och tillägg till lagen om skiljeman den 28 oktober 1887.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av chefen för justitiedepartementets lagavdelning, docenten Martin Fehr.

Förslaget föranledde följande yttranden:

7 §.

Lagrådet:

Därest parts rätt att utse ny skiljeman i avgången skiljemans ställe begränsas till fall, då avgången är att tillskriva ett efter valet uppkommet jäv eller laga förfall, torde anledning icke förefinnas att i likhet med gällande lag inskränka partens ifrågavarande befogenhet till allenast ett första kompletteringsval.

9 §.

Lagrådet:

I syfte att förebygga viss tolkning av denna paragrafs första stycke har man ersatt lagutkastets uttryck försummar med uraktlåter. Berörda syfte skulle dock säkrare vinnas, därest såsom villkor för överexekutors ingripande angäves, att partens åliggande i avseende å val av skiljeman ej fullgöres.

Part, som, när skiljeman ej vederbörligen utsetts av motparten, äger påkalla förordnande av skiljeman hos överexekutor, kan enligt gällande lag välja mellan att utöva denna befogenhet och att jämlikt 10 § hänskjuta tvisten till domstol. Då sådan valrätt icke lärer böra genom lagändringen för något fall berövas honom, torde sistnämnda lagrums avfattning böra jämkas till överensstämmelse med nu ifrågavarande stadgande.

Att skiljeman, som utsetts av andra skiljemän, vansköter sitt uppdrag synes vara en möjlighet att räkna med i minst lika hög grad som den, att av överexekutor förordnad skiljeman obstruerar. Det hemställes förty, att stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf om avsägelse m. m. utsträcker att gälla varje skiljeman, som ej är nämnd i skiljeavtalet.

Avfattningen av andra stycket inbjuder onekligen, såsom i vissa öfver lagutkastet avgivna yttranden även blivit anmärkt, till den tydning, att där upptagna bestämmelse avser allenast sådan uraktlåtenhet, som kan läggas skiljemannen till last. Rätta meningen bleve klarare uttalad, om med avsägelse likställdes det fall, att skiljemannen icke deltager i skiljemännens arbete, på sätt för dess vederbörliga fortgång kräves.

Varder ej 7 § ändrad så, som av lagrådet blivit ifrågasatt, torde sådan jämkning böra vidtagas i andra stycket av nu förevarande paragraf, att vad där säges om skiljemans avsägelse kommer att gälla hans avgång.

9 a §.

Justitieråden Gullstrand och Wedberg:

Någon tvekan om att lagen redan i sin nuvarande lydelse bör förstås på sätt denna paragraf angiver — en tolkning, som även överensstämmer med vad rättsdoktrinen lär, — synes icke kunna råda. Paragrafen torde alltså böra såsom överflödig utgå.

9 b §.

Lagrådet:

Då vid bestämmandet av tid och ort för skiljemännens sammanträde hänsyn naturligtvis bör tagas även till parternas bekvämlighet, torde någon jämkning av paragrafens lydelse böra ske.

Förslaget i dess helhet.

Lagrådet:

I samband med nu ifrågasatta ändringar i skiljemannalagen borde till vinnande av större reda och överskådlighet en omgruppering verkställas av bestämmelserna närmast efter 6 §. Ordningföljden dem emellan kunde lämpligen bliva denna: nuvarande 8 § sättes såsom andra stycke i 6 §; 7 § får innefatta allenast samma paragrafs nuvarande första stycke; och såsom 8 § upptages innehållet i de båda föreslagna andra styckena av 9 § och 7 §.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 21 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets den 11 mars 1919 avgivna utlåtande över det den 28 februari 1919 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändringar i det tillägg till lagen om skiljemän den 28 oktober 1887. Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anmärkte föredraganden, att han i anledning av de av lagrådet gjorda erinringar låtit inom justitiedepartementet omarbета lagförslaget och jämväl däri vidtagit vissa redaktionella jämkningar, avseende bland annat lagförslagets rubrik.

Föredraganden uppläste härefter det sålunda överarbetade förslaget till *lag om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887* och hemställde, att detsamma måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gustaf Sandström.
